

OPORAVAK, INKLUZIJA, ODRŽIVOST

Bilten br. 09 —————>

APRIL 2022.

PREPOROD
INVESTICIJA
PODRŠKA
ODRŽIVOST
KOORDINACIJA
ZAPOSLLENOST
BLAGOSTANJE
JEDNAKOST
OŽIVLJAVANJE
EKONOMIJA

Uključivanje građana u procese donošenja politika

O Biltenu

Institut za razvojnu politiku (INDEP) na periodičnoj osnovi objavljuje informativne biltene o procesu primene i praćenja Paketa ekonomskog oporavka. Informisanjem o Paketu oporavka i praćenjem realizacije ovog paketa, INDEP ima za cilj da poveća transparentnost i odgovornost kosovskih institucija prema svojim građanima. Bilten „Oporavak, inkluzija, održivost“ realizovan je u okviru projekta „Oporavak za održivost“ koji podržavaju Balkanski fond za demokratiju (BTDF) i USAID.

Deveto izdanje predmetnog biltena će se osvrnuti na upotrebu digitalnih platformi u procesima donošenja politika, usredsređujući se uglavnom na elektronske konsultacije, platformu za javne konsultacije. Pošto je uključivanje građana u ove procese od

vitalnog značaja za istinsku demokratiju, smatramo za shodnim da se građani informišu o pravima i mogućnostima koje trenutno imaju da učestvuju u procesima donošenja politika u Republici Kosovo. Ovo je od posebne važnosti u vreme kriza, kada građani doživljavaju ekonomske i socijalne krize, i trebaju tačnu adresu da se uključe u takve procese, koji se onda odražavaju na odluke koje pogađaju živote građana iz dana u dan. Bilten pruža informacije o modelu upravljanja usmerenom ka građanima i bavi se trenutnim mogućnostima i uticajem doprinosa svih trećih strana kao što su građani, različite interesne grupe u procesima donošenja politike, i nastoji da manje-više oslika opštu situaciju na Kosovu, kada je reč o prelasku na elektronsku upravu.

UKLJUČIVANJE GRAĐANA U PROCES DONOŠENJA POLITIKA I ODLUČIVANJA

Napredak e-uprave zavisi od različitih faktora kao što su informaciona tehnologija, zakonodavna volja, infrastruktura, upravljanje ljudskim resursima i poverenje javnosti. E-uprava promoviše učešće građana u javnoj upravi, time što im omogućava da daju svoje komentare ili preporuke u vezi sa različitim projektima, predlozima, strategijama, inicijativama i povećava transparentnost i odgovornost, i istovremeno povećava efikasnost i delotvornost društvenih grupa kao što su OGD-i, zahvaljujući mogućnostima i izazovima na koje stalno nailaze kada je reč o e-upravi. U cilju razvoja elektronske uprave, vlade rade u brojnim pravcima, prvo poboljšanjem ili izradom potrebnih propisa, zatim stvaranjem infrastrukture i na kraju njenom primenom u praksi, uvek u skladu sa zakonom na snazi. Međutim, treba naglasiti i analizirati dva važna aspekta e-uprave, moć e-uprave da ojača demokratiju vraćanjem javne sfere građanima, te ulogu vlade u rešavanju problema nejednake i neravnomerne upotrebe i pristupa svih IT-u.

Bez sumnje, aktivno učešće građana kroz e-upravu u procesima donošenja politika i odlučivanja, igra sve važniju ulogu u zajedničkom stvaranju vrednosti u vezi sa zajedničkim javnim pitanjima. E-uprava obećava vidljivo poboljšanje vladinih procesa generalno, kroz njihovu zajedničku proizvodnju sa građanima. Idealnim se može smatrati ono društvo kojim se upravlja digitalno, u kojem ima malo, ako uopšte, prostora za zloupotrebu i korupciju.

Više od 90% stanovništva na Kosovu ima pristup internetu

Treba, međutim, napomenuti da na globalnom nivou stanovništvo i dalje treba poboljšanja, kada je reč o pristupu internetu, kao prvobitni uslov za korišćenje usluga elektronske uprave, te iako je internet najmoćnija platforma za primenu e-uprave, on ne predstavlja najpogodniji prostor za sve narode, zajednice, različite društvene grupe. Međutim, uprkos tome, primena e-uprave na internetu za aktuelne korisnike, bi predstavljala pravi mehanizam da se stvori prostor koji će omogućiti da različite stranke izraze svoje mišljenje i da povedu debatu pod jednakim uslovima. Sem potrebe za širokim učešćem građana kada je reč o uvođenju e-uprave, potrebni su i kvalitetni učesnici koji bi trebalo u kontinuitetu da se informišu o političkim procesima, kako bi mogli delotvorno da doprinesu javnoj sferi i izgrade pre svega budućnost pod jednakim i ravnopravnim uslovima i pravima.¹

¹ Manoharan, AM, Holzer, MH. (2011). 'E-governance and Civic Engagement: Factors and Determinants of E-democracy'. Poslednji put pristupljeno 31.01.2022.

PLATFORMA ZA JAVNE KONSULTACIJE

Elektronska uprava ili e-uprava predstavlja primenu informacionih tehnologija u vladinim funkcijama i procedurama, kako bi upravljanje bilo što efikasnije, efektivnije i transparentnije, unapređujući na taj način i život građanina, i uključujući time istog kao i sve relevantne zainteresovane strane u procese donošenja politike. Informaciona tehnologija je promenila klasičan način donošenja politika, time u ogromnoj meri olakšavajući građanima da učestvuju i da budu aktivni u odlukama koje se u konačnici tiču direktno njih. Imajući u vidu da se tradicionalan način upravljanja menjao, istovremeno su se menjali i procesi donošenja politika i načini pružanja usluga građanima, stvarajući potrebu za različitim digitalnim platformama koje su lako pristupačne svakome i u svakom trenutku. Primenom informacionih tehnologija u takvim procesima povećana je efikasnost, transparentnost, odgovornost, učešće aktivnog građanstva, a smanjena je korupcija.

S obzirom na veliki pristup stanovništva internetu u Republici Kosovo, lakše su mogućnosti za brzu i uspešnu digitalizaciju javne uprave, što je faktor koji uliva nadu i koji bi trebalo da podstakne vlade na centralnom i lokalnom nivou da brže odreaguju u ovom pravcu. Jedna od najvažnijih inicijativa koje je preduzela Vlada Kosova je izrada Uredbe 05/2016 o minimalnim standardima javnih konsultacija od strane KP-a, koja je rezultirala stvaranjem platforme za javne konsultacije. Platforma za javne konsultacije ima za cilj da pomogne ministarstvima i agencijama Vlade Kosova, da komuniciraju sa trećim stranama i da uključi relevantne aktere u procese donošenja politika i odluka na lokalnom i centralnom nivou. Između ostalog, funkcionisanje ovakve platforme omogućava povećanje transparentnosti i odgovornosti vladinih institucija. Stoga bi promocija platforme i potpuna primena Uredbe 05/2016 trebalo da predstavljaju prioritet vlada koje imaju za cilj digitalnu budućnost.

Republika Kosovo je 2016. godine usvojila Uredbu o minimalnim standardima za proces javnih konsultacija. Ova uredba obavezuje KDU koja deluje u okviru KP da uspostavi i održava onlajn platformu za javne konsultacije.

Republika Kosovo je 2016. godine usvojila Uredbu o minimalnim standardima za proces javnih konsultacija.

Uredba obavezuje sva ministarstva. Platformu mogu koristiti svi javni organi, za vođenje javnih konsultacija i identifikaciju zainteresovanih strana u određenom procesu donošenja politike. Prema Uredbi o minimalnim standardima, elektronska platforma za javne konsultacije nudi mogućnost svim zainteresovanim stranama, uključujući javne organe, zainteresovane strane i javnost, da se uključe i pruže svoje doprinose u različitim procesima donošenja politika, preduzimajući na taj način konkretne korake ka oblikovanju njihove budućnosti.

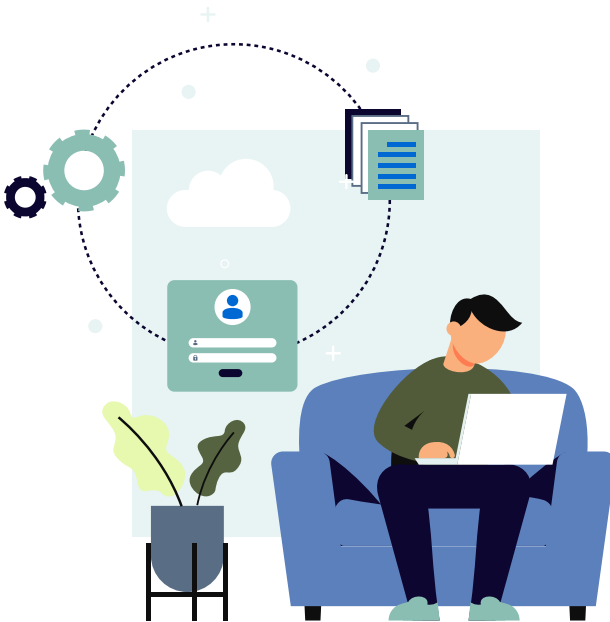

DOPRINOSI I POVRATNE INFORMACIJE GRAĐANA

Angažovanje i učešće trećih strana putem digitalnih platformi, koje uključuju građane, građansko društvo, medije, privredne subjekte, različite interesne grupe je osnovni element transparentne i odgovorne vlade. Između ostalog, omogućava uspešnu realizaciju modela upravljanja, koji vode sami građani, gde rešenja problema i predlozi projekata dolaze od niza aktera koji imaju posebne i različite interese i potpuno su nezavisni. Ovaj pristup stvara mogućnosti vladama da identifikuju nova rešenja i ideje čak i ako raspolazu različitim resursima, trošeći manje, uvek polazeći od principa „uradi više sa manje“.

Doprinos trećih strana u procesima donošenja politike je veoma važan, ali nije uvek lak za primenu. Takozvani digitalni jaz se takođe smatra izazovom sa kojima se vlade suočavaju kada je reč o primeni informacione tehnologije u upravljanju, posebno kada je reč o angažovanju građana posredstvom digitalnih platformi. Ova pojava na pleća vlade stavlja teret stvaranja infrastrukture i pristupa internetu za sve, a kao zemlja u tranziciji, građani Republike Kosovo svakodnevno se suočavaju sa ekonomskim, socijalnim i drugim problemima. Međutim, po svemu sudeći, problem pristupa internetu je na Kosovu znatno manji, s obzirom da preko 90% stanovništva ima pristup internetu.² Međutim, vlada nosi teret obezbeđivanja tehnoloških mogućnosti i za deo onih koji neće ostvariti koristi od ove usluge.

² Open Data Kosovo 'Kosova Observatori i Agendës Digjitale'. (2020). Poslednji put pristupljeno 30.01.2022.

Uprkos tome, na Kosovu je zabeleženo da građani kao pojedinci ne doprinose u dovoljnoj meri putem digitalnih platformi. Građani u vrlo retkim slučajevima koriste Platformu za javne konsultacije da daju mišljenja i preporuke o inicijativama vladinih institucija. Međutim, isto se ne može reći za građansko društvo, imajući u vidu da su OGD-i i različite interesne grupe aktivni i doprinose svojim komentarima i preporukama u kontinuitetu. Generalno govoreći, iako je bilo napretka u izradi nacrtu zakona i njegovom približavanju evropskim propisima i uspostavljanju digitalne platforme za javne konsultacije na centralnom nivou, digitalne agende i e-uprava nisu na odgovarajući način zacrtani za prioritet u vladinim agendama i iz tog razloga još uvek zaostajemo u tom smeru. Potrebno je raditi na podizanju svesti građana, o ulozi i pravima koje imaju da budu uključeni u procese donošenja politika i odlučivanja, potrebno je izraditi nove zakone u tom smeru, i staviti u primenu uredbe koje su već na snazi. Sve to, kako bi se ostvario napredak i unapredila digitalna agenda na Kosovu.

PREPORUKE

- S obzirom da je u moderno doba učešće javnosti u procesima donošenja politika i odlučivanja prvi i suštinski kriterijum dobrog, transparentnog i odgovornog upravljanja, smatra se nužnim stvoriti uslove da zakonodavna i izvršna vlast stave u primenu model upravljanja od strane samih građana. Stvaranje zakonodavnih uslova samo je prvi korak koji bi, što je moguće pre, trebalo da preduzme svaka vlada koja namerava i ima ambicije da svoju upravu okrene u pravcu digitalizacije. Usmeravanje procesa rada na e-upravu treba vršiti u svakoj organizacionoj strukturi javne uprave. Sledeći korak je stvaranje infrastrukture u tehničkom aspektu koja uključuje proces prilagođavanja tehnoloških alata i usluga, što posledično dovodi do olakšavanja života građanina i njegovog uključivanja u sve procese donošenja politika i odlučivanja. Bez sumnje, da bi se stvorilo digitalno radno okruženje, moraju biti ispunjeni i drugi uslovi, međutim politička volja je u ovom trenutku primarna.
- *Promovisanje učešća građana u procesima donošenja politika i odluka putem digitalnih platformi*, je izuzetno važno. Razlog za to je činjenica da nisu svi građani, interesne grupe ili pojedini subjekti svesni svojih prava kao relevantnih aktera u određenim procesima. Niska svest čini da građani ne budu svesni važne uloge koju igraju u procesima donošenja politika i odluka, pošto tradicionalno upravljanje, posebno ono primenjeno na Kosovu, uključuje malo, ako uopšte, javnost u ovako važne procese. Podizanje svesti javnosti pre svega o pravima koja imaju, a zatim i o načinu na koje mogu postati deo ovih procesa, u ovom slučaju korišćenjem različitih alatki informacione tehnologije kao što su digitalne platforme, predstavljao bi važan korak, koji bi prethodio drugim procesima, kao što su pravna i tehnička infrastruktura sa stanovišta e-uprave. Digitalna agenda je već postala prioritet svih zemalja i stvaranje uslova za primenu e-uprave je neophodno, imajući u vidu da je potrebno primeniti modele upravljanja koji su vođeni građanima i podacima, a bez stvaranja potrebne infrastrukture ovi i drugi elementi, koji dovode do digitalne tranzicije, neće biti postignuti. Da bi se to postiglo, moraju se nužno uključiti drugi akteri poput civilnog društva i drugih grupa koje su uključene u pružanje i korišćenje digitalnih platformi i usluga.
- *Potpuna primena Uredbe 05/2016*, koja je na snazi od 2016. godine, prethodila je stvaranju digitalne platforme za javne konsultacije. Platforma je već funkcionalna, ali se ne koristi uvek shodno razlozima iz kojih je kreirana. Organi poput ministara i vladinih agencija, koji su po zakonu dužni da objave svaku zakonodavnu inicijativu ili predlog projekta na platformi za javne konsultacije, to ne čine uvek iako ih uredba obavezuje na suprotno. Prošlo je već 7 godina od stupanja uredbe na snagu, ali još uvek ima slučajeva koji se mogu naći običnom pretragom na platformi, gde pojedina ministarstva i agencije nisu obavile prethodne javne konsultacije sa građanima. Potrebna je potpuna primena uredbe od strane svih institucija koje su pod njenim okriljem, koje moraju objaviti svaku zakonodavnu inicijativu i u potpunosti primeniti pravila nakon objavljivanja, a to su vraćanje odgovora u određenim rokovima, te objavljivanje konačne odluke.

B | T | D The Balkan Trust
for Democracy
A PROJECT OF THE GERMAN MARSHALL FUND

„Ovaj projekat podržava Balkanski fond za demokratiju (BTD), projekat Nemačkog Maršalovog fonda Sjedinjenih Država i američkog naroda, preko Agencije Sjedinjenih Država za međunarodni razvoj (USAID), a sprovodi ga Institut za razvojnu politiku – INDEP. Stavovi i mišljenja izneti u njemu ne odražavaju nužno stavove ili mišljenja BTD, GMF, USAID-a ili Vlade SAD-a.”